

PREDSTAVLJANJE PROJEKTA

OPERISM – *Istočno-jadranska operna kazališta (1860 -1960).*
Prostori kreiranja, razvoja i prezentacije umjetnosti i kulture zabave

Opera izvan kazališta: Dvije studije slučaja iz **Hvara** 19. stoljeća

Maja Milošević Carić

Umjetnička akademija, Sveučilište u Splitu

OPERISM IP – UNIZD 2025, MT 27005.

GRAD HVAR KAO PROSTOR CIRKULACIJE OPERNE KULTURE

→ operni idiom ne promatra se samo unutar kazališta, nego i kroz njegov prijenos u druge izvedbene i društvene kontekste:

- privatne i salonske prostore
- crkveni / liturgijski kontekst

DVIJE STUDIJE SLUČAJA u okviru projekta OPERISM

1. Obiteljski arhiv Machiedo

→ prijenos repertoara između javne sfere, odnosno društava, i privatne / salonske sfere

2. Giuseppe / Josip Raffaelli (1767.–1843.)

→ integracija opernog jezika u liturgijsku glazbu

GLAZBENI FOND ARHIVA MACHIEDO

❖ izvor za praćenje glazbenoga, kazališnoga i građanskoga života Hvara u 19. stoljeću

→ **POSREDOVANJE U PROMETU GLAZBENOGA I KAZALIŠNOG FONDARSTVA U GRAĐANSKOM I KAZALIŠNOM ŽIVOTU, GRAĐANSKOGA DRUŠTVENOG I KAZALIŠNOG ŽIVOTA.**

Ivan Krstitelj (Giambattista) „Titta” Machiedo stariji (1775.–1851.)

→ imao je ključnu ulogu u oblikovanju građanskoga i društvenog života grada

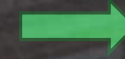
- suosnivač i dugogodišnji ravnatelj društava *Società del Casino* (oko 1794./95.) i *Società del Teatro* (1800.)

Jerolim (Girolamo) Machiedo (1805.–1874.)

→ ključna osoba u oblikovanju glazbenoga života sredinom 19. stoljeća

- prvi ravnatelj društva *Società musicale* (1842.-1874.)
- postavio temelje kasnijoj filharmonijskoj djelatnosti
- amaterski glumac u Hvarskome kazalištu

Josip (Giuseppe) „Bepo” Machiedo (1847.–1917.) i Lauro Machiedo (1851.–1918.)

- nastavili obiteljsku prisutnost u kulturnim institucijama grada
- aktivni u građanskim društvima, kazalištu i filharmonijskom životu
- vodeće dužnosti u društvima *Società musicale* i *Società filarmonica*

PRISTUP IZVORIMA

Istraživanje u arhivu Marchiedo započeto u okviru rada na doktorskoj disertaciji 2020. godine:

- tada je uočena nekatalogizirana zbirka glazbenih rukopisa i tiskovina, pretežno za klavir
- početni uvid u privatno muziciranje unutar obitelji

Paralelno otkriće:

- dokumentacija društva *Società musicale*, koja čuva tragove javne glazbene prakse

U okviru projekta OPERISM 2025.–2029.:

- cjelovita digitalizacija arhivske dokumentacije i glazbenih izvora
- čitanje, transkripcija, prijevod i kritička obrada dokumentacije
- analitičko istraživanje glazbene zbirke, rukopisa i tiskovina, s naglaskom na prisutnost i transformaciju opernih modela

Istraživački ishodi:

- analitička rekonstrukcija repertoara i glazbene prakse, uz isticanje utjecaja opernih modela u javnom i privatnom kontekstu
- publikacija 2029.: studija posvećena glazbenoj ostavštini obitelji Machiedo, koja će objediniti kritički transkribirane dokumente, interpretativni komentar i analizu glazbenih izvora, uz pripadajući tematski katalog

STUDIJA SLUČAJA 1

IZVORI: IZMEĐU JAVNOGA I PRIVATNOGA

SADRŽAJ GLAZBENOG FONDA

Dokumentacija *Società musicale* (fasc. 6.18)

Glazbena zbirka (fasc. 6.19)

1. Dokumentacija *Società musicale*:

→ programi, zapisnici, inventari

→ rekonstrukcija izgubljenoga repertoara: inventar iz 1876.
(oko 180 naslova): operne ulomci, uvertire, koračnice, plesovi

→ repertoar je izvodila ponajprije *banda cittadina* društva *Società musicale* u Hvarskome kazalištu, na glavnom gradskom trgu i u katedrali

2. Glazbena zbirka:

→ 67 sačuvanih jedinica
→ klavirske skladbe i preradbe
→ privatna / salonska praksa

sličan repertoar → različiti mediji i izvedbeni konteksti

The image shows two pages of a handwritten musical inventory. The left page is titled 'Descrizione' and lists 24 items under the heading 'I. Perri & Opere'. The right page is titled 'A. Istrumenti' and lists 14 items. Both pages have a column for numbers on the right side.

Descrizione		A. Istrumenti	
1.	Canzona Maria di Rohan	1.	Un Flauto di basso in Des.
2.	Coro dei Maschi	2.	Un Clarinetto in Es. nuovo
3.	Sinfonia bleonara	3.	Due id id vecchi
4.	Canzona Trovatore	4.	Tre Clarinetti in B. nuovo
5.	Coro dei Ungari	5.	Tre id id vecchi
6.	Finale Traviata	6.	Un Fagotto in B. nuovo a cilindro
7.	Senza titolo	7.	Un Bassone in B. nuovo a cilindro
8.	Coro Lucia & Samerucor	8.	Due Bombardieri in B.
9.	Brannini	9.	Tre Corni in Es.
10.	Senza Traviata	10.	Una Tromba in Es. nuovo a cilindro
11.	Adagio in Es.	11.	Una id id vecchi a cilindro
12.	Quello Johne		
13.	id id		
14.	Finale Traviata		
15.	La figlia del		
16.	Canzona dell'		
17.	Quello Norma		
18.	Albino & Jean		
19.	Roberto & Jean		
20.	Al. Bruno & Jean		
21.	Forsette Lucio		
22.	Beltrina & Tenda		
23.	Leopoldo & Tenda		
24.	Canzona di Brannini		

STUDIJA SLUČAJA 1 GLAZBENI RUKOPISI IVANA VUČETIĆA

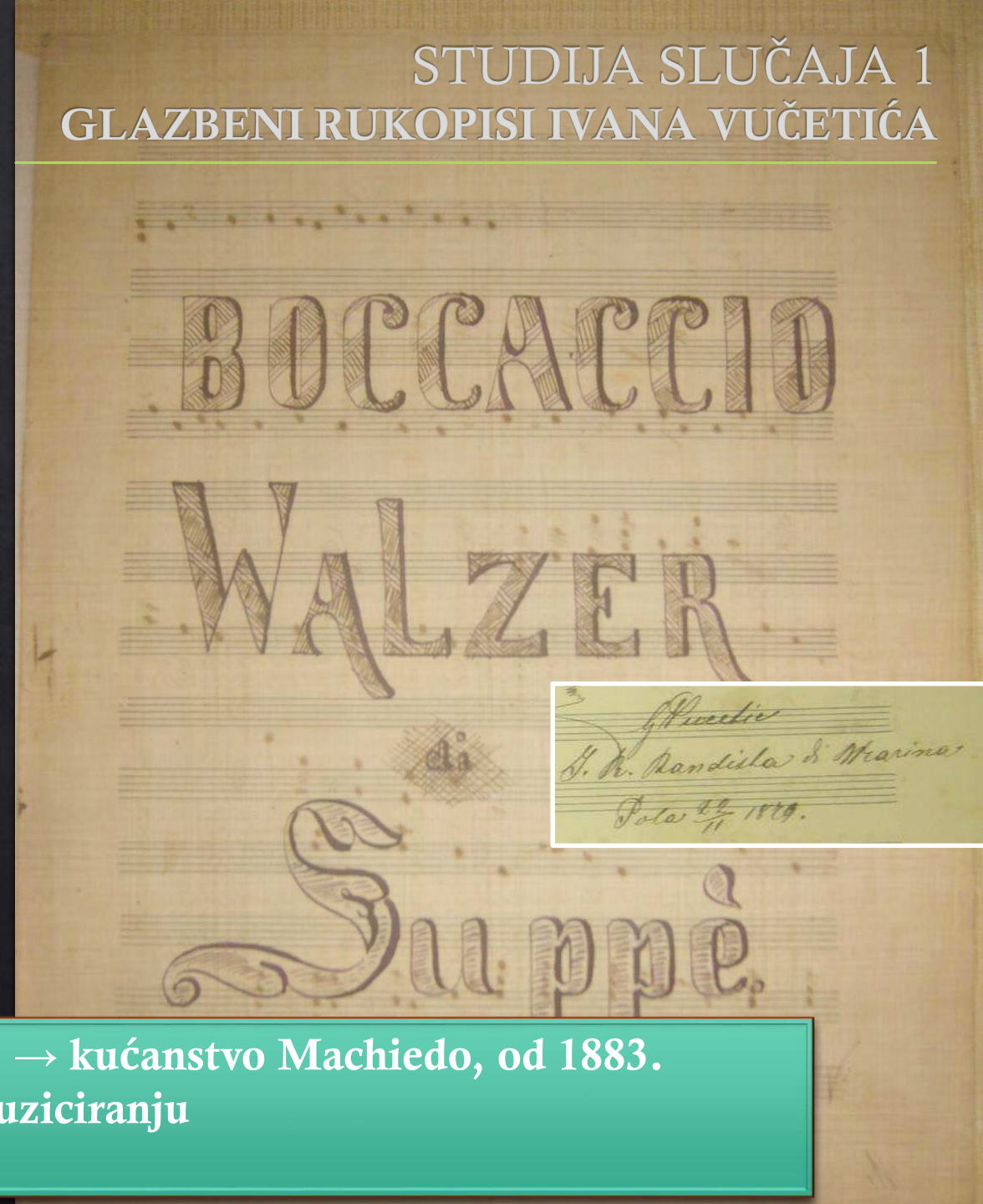
Ivan Vučetić (1858.–1925.)

- rodom iz Hvara; za života u Argentini međunarodno priznat kao izumitelj **daktiloskopije** / identifikacije otisaka prstiju
- u mladosti blisko povezan s obitelji Machiedo i aktivan u *Società musicale*, zajedno s Laurom i Josipom / Bepom Machiedom

14 jedinica u rukopisu I. Vučetića

- klavirske skladbe i preradbe: operni ulomci te vojni i salonski repertoar
- Vučetić ih je zapisao tijekom mornaričke službe u Puli 1879.–1880., gdje je djelovao kao *bandista di Marina*
- izvorno namijenjeni glasovirskim izvedbama u Mornaričkom kasinu, vjerojatno u Vučetićevoj izvedbi

Putanja građe: Pula / Mornarički kasino, 1879.–1880. → kućanstvo Machiedo, od 1883.
→ od vojnoga izvedbenog konteksta prema kućnom muziciranju

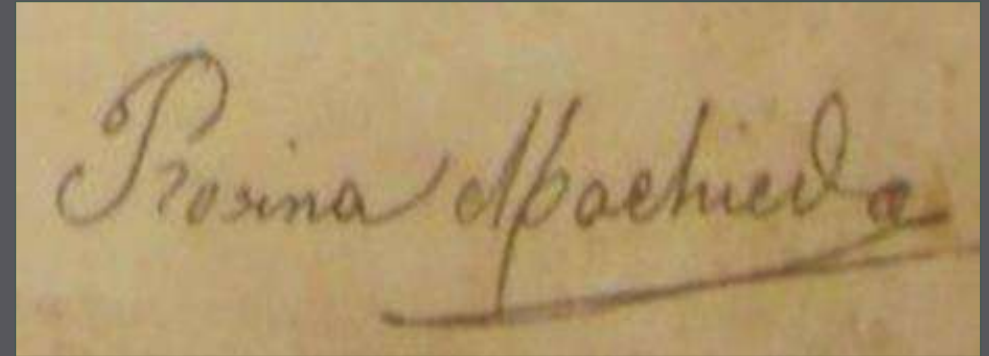

STUDIJA SLUČAJA 1

PROSTORI IZVEDBE I DRUŠTVENE ULOGE

Ključni uvid: izvori ne pokazuju samo koji je repertoar cirkulirao, nego i **tko ga je izvodio i gdje** — u skladu s rodnim i društvenim ulogama

- žene → privatno muziciranje / vlasništvo i uporaba glazbene građe
- muškarci → javne institucionalne i izvedbene uloge

OBLICI GLAZBENE PRAKSE I NJIHOVA DOKUMENTIRANA VIDLJIVOST

JAVNO / INSTITUCIONALNO	PRIVATNO / KUĆNO
<i>*pretežno muška dokumentirana prisutnost</i>	<i>*pretežno ženska dokumentirana prisutnost</i>
Sudjelovanje u institucijama (građanska i glazbena društva)	Kućno muziciranje (obiteljski kontekst)
Organizirana javna izvedba (gradski ansambli)	Salonska i neformalna izvedba
Administrativna i dokumentarna prisutnost (zapisnici, inventari, evidencije)	Vlasništvo, uporaba i bilješke u glazbenoj (notnoj) građi

GIUSEPPE (JOSIP) RAFFAELLI (1767.–1843.)

- njegov glazbeni jezik nosi snažan trag **opernoga idioma**
- njegov opus je većinom sačuvan u Kaptolskom arhivu (u rukopisu)
- uglavnom neprepoznat skladatelj, lokalno poznat ponajprije po motetu *Erumbescant*
→ i danas se izvodi u hvarskoj katedrali te je sačuvan u živoj usmenoj praksi kao napjev Velikoga tjedna

ŠKOLOVANJE I KARIJERA U ITALIJI 1790-ih

- Venecija, Padova, Este
→ uronjenost u opernu kulturu
→ kasnije odražena u sakralnim djelima: prilagodba opernih modela kasnoga 18. stoljeća

OD 1804.: POVRATAK U HVAR

- kanonik, orguljaš i *maestro di cappella* u hvarskoj katedrali
- član *Società del Teatro* i vlasnik kazališne lože
- dvije Raffaellijeve svjetovne kantate, danas izgubljene
→ izvedene u Hvarskom kazalištu 1831. i 1836., prigodom rođendana i imendana austrijskih vladara
→ upućuju na širi vokalno-instrumentalni repertoar u kazalištu

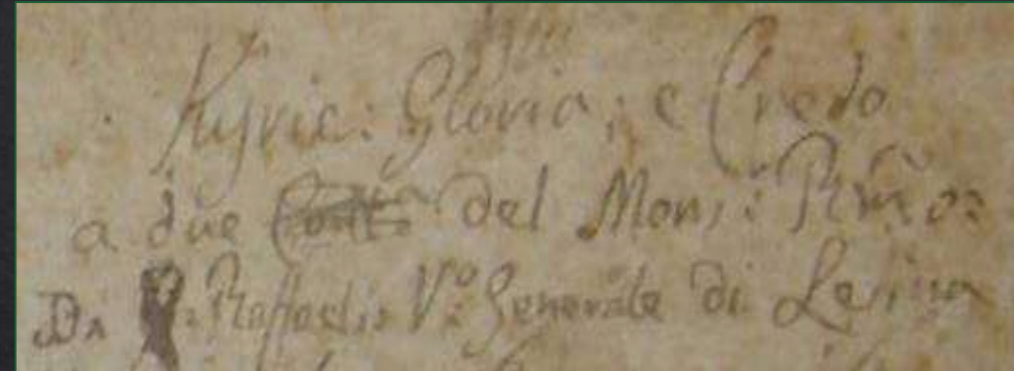
FOKUS U OKVIRU PROJEKTA OPERISM

→ *Kyrie, Gloria e Credo a due voci* za dva tenora, zbor i orkestar

Djelo prenosi elemente opernoga jezika u liturgijski kontekst te upućuje na blisku povezanost crkvene i kazališne glazbene prakse u Hvaru.

KYRIE, GLORIA E CREDO: OD IDENTIFIKACIJE DO REKONSTRUKCIJE

- djelo identificirano tijekom rada na glazbenoj građi **Arhiva Hvarskoga kaptola**
- prethodno nepoznato u znanstvenoj literaturi i izostavljeno iz ranijih popisa Raffaellijevih djela
- građa zatečena u **raspršenom stanju**
→ ponovno objedinjena u cjelovit izvor → temelj za analizu i izdanje

Struktura izvora (*sign. Xc.33.1*):

- **autograf:** partitura, oko 1820-ih
- **kasniji prijepisi**, oko 1870-ih:
 - *parte per dirigere* — dionice glasova + orguljski izvadak
 - **instrumentalne dionice**
- proširenje ansambla → dodavanje dionica nepostojećih u izvornom sloju građe

Metodološki pristup

- revizija i dopuna prvog notografskog prijepisa (Tolić, 2021.)
- analiza rekonstruiranoga izvora
- izrada uvodne studije i kritičkoga aparata

KYRIE, GLORIA E CREDO: OD IZDANJA DO IZVEDBE

Susret arhivskoga istraživanja, uredničkoga rada i izvedbene prakse

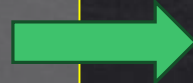
Ostvaruje se u okviru projekta
OPERISM, u suradnji s partnerima:
Umjetnička akademija Sveučilišta u
Splitu

Ministarstvo kulture i medija RH

Muzej hvarske baštine

Javna ustanova u kulturi HVAR 1612

Hvarska biskupija

Kritičko izdanje

sv. 5 u seriji *Musica Nova ex Antiqua*

→ *Musica Nova ex Antiqua*: uvođenje arhivskih izvora u
suvremeni znanstveni i izvedbeni kontekst

- urednica serije: Ivana Tomić Ferić
- urednica izdanja i autorica uvodne studije: Maja Milošević Carić
- notografska revizija i obrada: Sanja Stojanović-Stipanov
- prema prvoj transkripciji: Valentina Tolić, 2021.

Planirana moderna praizvedba 2027. u povodu 260. obljetnice skladateljeva rođenja

- koncert u Hvarskome kazalištu
- popratni simpozij / okrugli stol (rasprave o Raffaelliju, njegovu vremenu i glazbenom Hvaru 19. stoljeća)

Operni i glazbeno-kazališni obrasci u 19. stoljeću nadilaze prostor kazališta te cirkuliraju kroz javni, privatni i crkveni kontekst.

Arhiv Machiedo: prijenos opernoga repertoara između javne izvedbe i privatnoga muziciranja.

Raffaelli: integracija opernoga idioma u liturgijski repertoar.

Kazalište: ishodišna i čvorišna točka

→ središte iz kojega se operni modeli i repertoar šire prema drugim oblicima glazbene prakse.

BAŠTINSKA DIMENZIJA

- aktivacija i revitalizacija arhivske glazbene baštine
- povezivanje istraživanja, uredničkoga rada i izvedbene prakse
- ponovno uvođenje repertoara u suvremeni izvedbeni kontekst
- suradnja s lokalnom zajednicom i institucijama

HVALA NA POZORNOSTI!

E-mail:
majamilose@gmail.com
mmilos@umas.hr

Financira
Europska unija
NextGenerationEU